

Vragen en Korte Mededeelingen.

Amsterdamsche Entomologische Club.

Op Zaterdag 27 September 1902 hield de A. E. C. hare 22ste bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur, in Zeemanshoop. Aanwezig 17 leden. De heeren Van Waterschoot van der Gracht en Ruijs zijn met kennisgeving afwezig. Bij de vereeniging sluit zich aan de heer H. Baert de la Faille, Vossiusstraat 54, Amsterdam.

De heer Polak doet mededeeling van de uitkomsten, verkregen door kweeking van *Malacosoma (Bombyx) neustria* L. op zeer groote schaal. Duizenden volwassen rupsen en poppen werden verzameld, die zich in gevangenschap ontwikkelden tot vlinders, of waaruit parasieten voor den dag kwamen. Deze laatste werden weder vrijgelaten. Wat het variëren der vlinders betreft, vond spreker onder zijn materiaal slechts enkele stukken, die inderdaad duidelijk afweken in kleur of in teekening; deze worden ter bezichtiging gesteld. De groote massa daarentegen behoorde tot de bekende beide kleurvormen, de ledergele en de roodbruine, door overgangen verbonden. Van de parasieten gaan eveneens vertegenwoordigers rond; het algemeenst waren twee *Pimpla*-soorten. Vervolgens laat de heer Polak een zeer donker exemplaar zien van *Acrionicta leporina* L. var. *bradyporina* Tr., eene rups van *Stauropus fagi* L. en eene rups van de Amerikaansche *Hyperchiria io*, hierbij de aandacht vestigend op de brandharen der laatstgenoemde soort.

De heer Roelofsen vertoont een mannelijk voorwerp van *Locusta viridissima* L., waarvan een der middenpooten uiterst kort is, eigenlijk slechts bestaat uit eenige tarsleden met klauwtje, en een kort voorafgaand lid. Wellicht heeft men hier een geval van regeneratie voor zich. Dezelfde spreker vertoont eenige zeldzame *Coleoptera*.

De heer Van Beek stelt een aantal te Amsterdam gevangen graafwespen en bijen ter bezichtiging, waaronder verschillende, ook elders niet gewone soorten. Het merkwaardige is, dat deze dieren, die een zandigen bodem voor hun nestbouw behoeven, hier ter plaatse in den veengrond niet kunnen graven. Zij hebben zich echter op allerlei terreinen gevestigd, waar zand door den mensch is aangebracht, n.l. verschillende dijken, opgehoogde terreinen enz. Als voorbeeld diene, dat eene broedplaats van *Bembex rostrata* L. gevonden werd op de Handelskade.

De heer Leefmans vond de rupsen van *Hypocrita (Euchelia) jacobaeae* L. in aantal bij Amsterdam; hij bespreekt vervolgens het feit, dat rupsen van *Smerinthus ocellata* L. elkander in gevangenschap den hoorn wel eens afbijten, wat bij hem o. a. geschied was. Daarna deelt dezelfde spreker een en ander mede betreffende de levensgeschiedenis van *Phylanthus triangulum* F., den z.g. Bijenwolf, door hem waargenomen; verder over een mierengevecht, waarvan hij te Bussum getuige was, en eindelijk over verschillende minder algemeene *Hymenoptera* en *Diptera*.

De heer Snijder geeft een overzicht van allerlei waarnemingen op lepidopterologisch gebied, door hem gedaan tijdens excursies te Bergen op Zoom, Tholen en Woensdrecht; veel maakte op hem den indruk dit jaar verlaat te zijn. Te Stavenisse werd *Carcharodus alceae* Esp. (*Spilothyrus malvarum* Hfsgg.) weder aangetroffen, wel niet of nagenoeg niet op dezelfde plaats als vroeger, doch dan toch in dezelfde buurt. Vermoedelijk is deze soort al heel licht in eene zekere streek uit te roeien. De rupsen van *Acherontia atropos* L. en die van *Protoparce (Sphinx) convolvuli* L., anders gedurig door hem in Zeeland aangetroffen, werden dit jaar tevergeefs gezocht; zij zijn dus of later, of ontbreken geheel of nagenoeg geheel, wat, het koude, natte zomerweder in aanmerking genomen, nog niet zoo erg vreemd zou zijn. De rupsen van *Saturnia pavonia* L. werden, eveneens in Zeeland, in aantal op Meidoorn gevonden. Ten slotte vermeldt de heer Snijder nog, dat hij op de heide op kale plaatsen de cocons van *Malacosoma (Bombyx) castrensis* L. en van *Lasiocampa trifolii* Esp. in aantal bijeen opgehoopt vond, doch alle geledigd; blijkbaar waren ze door een of ander dier, wellicht een vogel, bijeengezocht en leeggegeten. Geen der aanwezigen herinnert zich, iets dergelijks te hebben waargenomen.

De heer Boon deelt mede, in 't bezit te zijn eener rups van *Sphinx ligustri* L., waaraan één buikpoot ontbrak,

zonder dat er echter sprake was van een litteken. Of het een ontbreken van den beginne af, dan wel een afwezig zijn na amputatie betreft, is onzeker. De rups is verpopt en zal het later moeten blijken, of aan den vlinder ook een of ander ontbreekt, wat echter, het orgaan in aanmerking genomen, niet waarschijnlijk is. Vervolgens vertoont spreker eene rups van *Mamestra persicariae* L., met ectoparasitische (uitwendig levende) sluipwesplarven bezet. Dan nesten van *Osmia rufa* L., in stukjes bamboe aangelegd, welke spreker, in de hoop deze uitkomst te zullen bereiken, tusschen leiboomen had aangebracht. Eenige biologische bijzonderheden worden nog van deze bijsoort medegedeeld, o. a. gewezen op de zeer aanzienlijke grootte der eieren, die bijna 4 m.M. lang zijn. Enkele kokertjes waren, in plaats van door de *Osmia*, bewoond door eene *Odynerus*-soort, die weder door eene Goudwesp werd lastig gevallen. Voor de studie van al deze dieren zijn dergelijke „nestkastjes” bijzonder aanbevelenswaardig. Vervolgens wordt een nest van eene groote *Megachile* (Behangersbij, Bladsnijdersbij) ter bezichtiging gesteld, op Texel in een paal aangetroffen; het bestaat uit slechts één cel en is dus zeker nog niet af; de bouwende moederbij werd er dan ook bij aangetroffen. Dan toont de heer Boon nog een nest van *Vespa media* de G., te Amsterdam buitgemaakt, en bespreekt ten slotte het nog steeds talrijk voorkomen van *Ortholitha cervinata* Schiff. langs het Merwedekanaal bij Diemen, en het feit, dat de rupsen van genoemde soort, hoewel in grooten getale volwassen verzameld, bij hem ten minste, geen enkelen parasiet opleverden; over de oorzaak hiervan wordt vervolgens van gedachten gewisseld.

De heer Oudemans geeft allereerst eene verhandeling rond van den heer Van Deventer, behandelende de levensgeschiedenis van vier Hesperiden, welker rupsen de bladeren van het suikerriet aantasten; het is een overdruk uit het archief voor de Java-Suikerindustrie, 1902, afl. 15. Vervolgens vertoont spreker de jonge rupsen van *Dendrolimus (Bombyx) pini* L., door hem gekweekt uit eieren, gelegd door een te Putten (Veluwe) gevangen voorwerp. Het spartelen der jonge rupsen, zoodra zij worden aangeraakt, is opmerkelijk. Dan wordt vertoont eene fotografie, bij kunstlicht vervaardigd, van een wijfje van *Sphinx ligustri* L., in de houding, welke het dier aanneemt, wanneer het des avonds zich voorbereidt op het bezoek van een mannetje. Dat dit dier niet minder dan vijf dagen niet van plaats veranderde, is voor spreker een nader bewijs voor zijne meening, dat vrouwelijke *Heterocera* het rechte gebruik van de vleugels eerst maken na de paring, om de eieren af te zetten, terwijl de mannetjes hun vliegvermogen allereerst aanwenden, om de wijfjes op te sporen. Ten slotte wijst de heer Oudemans er op, dat de nieuwe „Naamlijst van Nederlandsche Macrolepidoptera” afgedrukt en thans tegen vergoeding der kosten bij den heer Snijder en hem verkrijgbaar gesteld is.

De heer Mac Gillavry vertoont een exemplaar van *Coscinia (Emydia) striata* L., door hem gekweekt uit de rups, te Hilversum gevonden.

De heer Heimans bespreekt de quaestie, of vogels in de vlucht vlinders al dan niet vangen, waarover onlangs in een Duitsch tijdschrift geschreven werd; voor sommige soorten beantwoordt hij de vraag stellig bevestigend. Vervolgens brengt hij de levenswijze van *Hydrocampa nymphaeata* L. ter sprake, alsmede eene vraag, betreffende gallen op *Veronica Beccabunga* L.

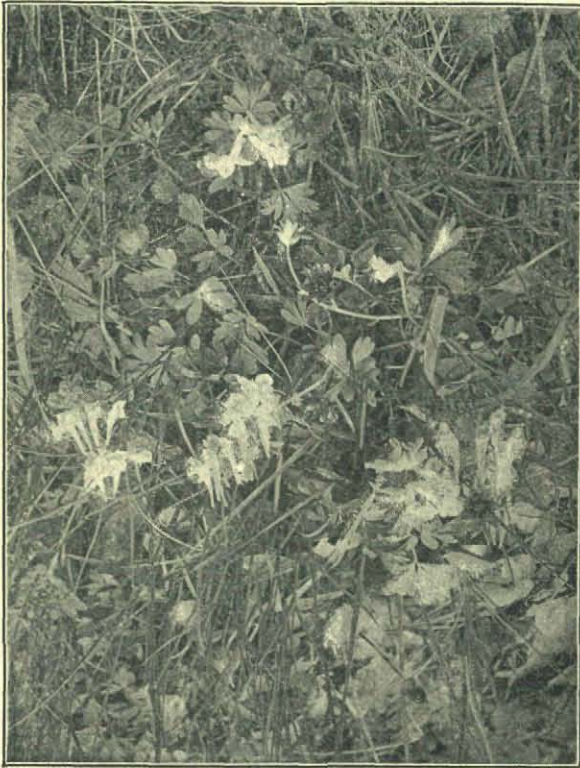
De heer Van Kampen laat rondgaan een drietal voorwerpen van *Pachytylus*, van welke vermoedelijk twee, in de Peel en waarschijnlijk bij Lochem gevangen, tot *Pachytylus cinerascens* F. behooren, de derde, te Amsterdam bemachtigd, tot *Pachytylus migratorius* L., den echten Treksprinkhaan. Dezelfde spreker brengt ter tafel *Coleophora*-huisjes op een *Juncus* en eene *Plusia* uit het Schwarzwald.

De heer Bouman deelt mede, dezen zomer onder voortdurende vergelijking gekweekt te hebben een aantal rupsen van *Cosmotriche (Bombyx) potatoria* L., afkomstig van de omstreken van Rhenen en van die van Amsterdam. De rupsen van de eerstgenoemde vindplaats waren donkerder dan de Amsterdamsche. Wat de vlinders betreft, die ter bezichtiging gesteld worden, was hetzelfde het geval. en wel bij beide seksen. Andere der aanwezige leden hebben

een dergelijk resultaat verkregen; bij Amsterdam zijn de lichtgele mannetjes regel, de bruine uitzondering; meer oostwaarts is 't juist andersom. Bij de wijfjes is 't verschil minder sprekend, doch zijn de bruinachtige, die in 't oosten nu en dan aangetroffen worden, in den omtrek der hoofdstad nog niet waargenomen.

De heer Jaspers laat een stuk van een esschenstam zien, bij Nijmegen gegroeid, beschadigd door en zeer duidelijk vertoonend de gangen van *Hylesinus fraxini* F. Ten slotte vertoont dezelfde spreker nog eenige merkwaardige *Diptera*.

Een mooie foto van Helmbloem.

Hiernevens heb ik het genoegen u een voorgrond-studie met *Corydalis* te zenden, opgenomen aan den Wagening-schen Berg, waar zooals u wel weten zult genoemde plant zeer talrijk bloeit. (Met Goerz Doppel Anastigmaat als lens).

R. W. TUINZING.

Botanisch Kompas.

Dr. H. Pinkhof van Amsterdam vestigt in afl. VIII van den loopenden jaargang er de aandacht op, dat men uit de wijze, waarop de mossen aan boomen voorkomen, de hemelstrekken kan leeren bepalen. Voor den officier te velde komt het dikwijls voor, dat hij allerlei hulpmiddelen moet bezigen om zich te oriënteren (is ten opzichte van de windstrekken de plaats bepalen, waar hij zich bevindt). Daarom geeft kapitein Kamerling in zijn „Leidraad voor het lezen en het gebruiken van topographische kaarten” verschillende wijzen van oriënteren aan, o.a. één met behulp van terrein-voorwerpen, enz. In deze alinea vinden we, behalve enkele andere gegevens, het volgende:

a. Het ruwe en regenachtige weder komt in ons klimaat uit het Noordwesten. Hierdoor zijn alleenstaande boomen aan de Noord- en Noordwestzijde meer met mos begroeid en hebben hun stammen daar een ruwer schors dan aan de andere zijden. Ook hellen zij, evenals oude palen, muren, schuttingen, enz. gewoonlijk naar het Zuid-Oosten over.

b. Bij gevelde boomen kan men aan de doorsnede der staanblijvende stammen zien, dat de zich in het hout bevindende jaarringen dichter bij elkaar zijn gelegen aan de N.W.-zijde, dan aan de andere zijden.

c. Grootte steenen zijn eveneens dikwijls aan de N.W.-zijde met mos begroeid, terwijl de grond er onder aan die zijde vochtig is.

d. Mierenhoopen hebben aan de Zuidzijde geen gras, omdat de mieren hier hun larven in de zon leggen.

De schrijver doet aan zijn gegevens evenwel de opmerking voorafgaan, dat deze hulpmiddelen alleen aangewend mogen worden, als men zich op geen andere wijze helpen kan. In hoeverre kan men nu op dit „botanisch kompas” afgaan? Sommige lezers zullen met belangstelling de waarnemingen van anderen volgen, zoo zij hier worden meegedeeld.

Intusschen wil ik de gelegenheid niet laten voorbijgaan om hen, die op de eene of andere manier eigenaar zijn geworden van een blad der z.g. stafkaarten op het hierboven genoemde werkje attent te maken. Een goed gebruik van die kaarten is nog niet zoo eenvoudig, terwijl ieder teeken, ja zelfs de schrijfwijze van namen en getallen beteekenis heeft. Het boekje is een uitstekende gids en is voor den prijs van f 0,75 bij de erven Loosjes te Haarlem verkrijgbaar gesteld.

Utrecht.

D. H. SCHILLING.

Microscop.

Wie zou de goedheid willen hebben mij eens mee te deelen, of 't mogelijk is, voor f 35 à f 40.— een microscoop te krijgen, dat zooveel vergroot, dat men plantencellen, vetbolletjes in de melk, etc. duidelijk kan waarnemen. Of wie heeft een oud en goed instrument te koop?

Oldeberkoop.

A. BEZEMA.

Kraanvogels.

Misschien stelt u belang in de mededeeling, dat hier heden, 11 Nov. '02, om ongeveer half elf 's voormiddags een vlucht van een twaalfstal kraanvogels over de stad trokken. Ze vlogen in de richting N.-O.—Z.-W., in den vorm van een V, terwijl twee afzonderlijke exemplaren achteraan kwamen.

Arnhem.

D. J. VAN RIJSWIJK.

Herbarium te koop.

De ondergeteekende heeft, wegens gebrek aan bergruimte, zijn groot Herbarium van inlandsche planten cadeau gedaan aan de Nederlandsche Botanische Vereeniging. Om dezelfde wensch hij ook zijn fraai Herbarium van uitheemsche planten, meestal gevonden in Zwitserland, Tirol, Italië en Duitschland van de hand te doen. Dit Herbarium bevat pl.m. 650 soorten, de meeste in meer dan één exemplaar en voorzien van etiketten, waarop de vinders, groeiplaatsen enz., zijn vermeld. Hij heeft de meeste planten door aankoop verkregen en wil het Herbarium aan den meestbiedende verkoopen.

Zwolle.

K. BISSCHOP VAN TUINEN.

Wilgenhout-rups.

In aflevering VII van *De Levende Natuur* zag ik n.l. bij de „Vragen en Korte Mededeelingen” een ingezonden stuk van den Heer C. L. Vinck te Schoonhoven, waarin hij verklaart niet minder dan 12 exemplaren *Cossus Ligniperda* te hebben bemachtigd. Dit verwonderde mij ten hoogste, daar ik zelf woon in een streek waar bijna uitsluitend wilgen groeien en het mij nochtans nooit is gelukt een exemplaar machtig te worden, welke moeite ik ook deed. Dat zij er voorkomen en zelfs menigvuldig bewijzen de talrijke leege hulzen, die ik overal vond in Augustus. Ik kan u verklaren, dat in Juli geen dag is gepasseerd waarop ik niet steeds nauwkeurig de boomen heb geïnspecteerd.

Misschien wil wel iemand zoo goed zijn mij hieromtrent nader in te lichten.

W. F. FRIJLINCK.

U is niet bijzonder gelukkig geweest, maar zoo heel veel vindt men den vlinder in de vrije natuur ook niet. Als u in den winter of in 't voorjaar, een aangetast wilgenstam openhakt komt u stellig in 't bezit van de begeerde rupsen. Ik heb er wel vijftig en meer uit één boom gehaald. Zet een paar van de grootste in een blikken bus met een stuk oudbakken brood. Daar eten ze van en ze verpoppen er in en u komt in 't bezit van de begeerde vlinders. Krijgt u vr. exemplaren, dan kan u de proef van den Heer V. herhalen, die bijna altijd goed gelukt.

R. A. P.

Aquarium-vragen.

1. Eten groote stekelbaarzen kleintjes op?
2. Hoe kan men zien of waterslakken dood zijn?
3. Kan mijn aquarium tot dat het vriest buiten blijven?